גיליון שבועי

גיליון ו ~ שנה א'

הכמוני

פרשת כי תשא תשס"ט לפ"ק

יציאת כל כוכבים: 9:34

שקיעת נוגה: 9:52

זריחת ירח: 12:23 בלילה

ישמע חכם

• ע"י דוד לענוו

~ אוכל בכסף תשבירני ~

בשבוע שעברה, נסינו למצוא 'ערך האמיתי' של שקל-כסף, בזמן המקרא. וחשבנוהו לפי שווי של כסף טהור בזמנינו. החלטנו ששקל היא 0.354 troy oz., גם שער כסף בימינו היא 13 דולר לכל troy oz., נמצא שקל=4.60 דולר, ומחצית השקל=2.30 דולר. הקשינו כמה קושיות על מספר זו, כעת אנחנו מציעים לפני הקהל דרך אחרת, והיא מבוססת על 'מאכל האדם'. כבר ביארנו כי כל אדם אוכל עומר=עשירית האיפה ליום, שהיא 7.2 לוג, ואם לוג=pint, הרי 8 לוג=gallon, ולשם קיצור נניח כי אוכל אדם 1 gallon של חטים ליום. גם ברור כי אינו אוכל "רק" לחם כל היום, אבל כל מאכליו השונים שאוכל במשך היום, עולים, לכמות (volume), זה. ונניח כי המעות שמוציא בכל יום לצורך מאכליו השונים, היא כמעות שעולה 1 גאלון של חטים. אחר כל ההנחות האלו, בתקווה שלא טעינו יסודית.... נבא אל החשבון.

*

שער החטים נזכר במלכים, סאה בשקל, דהיינו 24 לוג בשקל. או 3 גאלון חטים יכולים לקנות בשקל. בלשון אחרת: מאכל של שלש ימים לאיש אחד, (או שלש אנשים ליום אחד!). בזמנינו אלה –עוד הפעם, אקווה שאיני טועה- עולה אכילת אדם ליום אחד, מאכל ממוצע בכמות ובאיכות, כ12 דולר, בערך. שורה התחתונה לפי זה, ש"ערך האמיתי" של שקל היא 36 דולר, ומחצית השקל ח"י דולר!

*

ארבע מאות שקל-כסף שנתן אברהם בעד השדה= 14,400$, זה מחיר סביר מאד בעד שדה. מהר הבתולות=1800$, זה שיעור 'כתובה' של זמן התורה. נער שאול אמר לשאול "יש לנו רבע-שקל ליתן לאיש אלוקים" ובלית ברירה נתן 'פדיון' של 9$ בלבד לשמואל!

*

אמציה היה מוכן לשלם למלך ישראל בעד כל איש-צבא 3 שקל=72$ ליום. פדיון הבן היא 180$ לפי מהלך זה. לסיכום: שקל=36$, לא 4.6$

*

מעניין מאוד, ששער הזהב כיום כאלף דולר לtroy oz., ולשקל שהיא .354. ,354$, אם נחשוב "שווי כסף" עשירית מ"שווי זהב", נמצא שקל כסף=35.4$, קרוב מאד לשיעור הנ"ל.(תוספות בבכורות כתבו שכסף שווה עשירית מזהב- וזה שוויו 'האמיתי' כלומר שמתכת הכסף נמצא פי עשר בארץ, ממתכת הזהב, אבל כיום ירד מאד ערך הכסף, כי חדלו האנשים להשתמש בתכשיטי כסף בארצות המערב).

*

כל מה שדיברנו עד כאן נוגע לתקופת המקרא, עכשיו נעבור לתקופת המשנה.

*

בזמן המשנה השתמשו בהרבה מיני כספים שונים ומשונים, וכל מלך יווני או להבדיל חשמונאי או רומי, שעלה למלוכה או נצח איזה נצחון, מיד הטביע מטבע חדש לזכר זה, יש מזהב כסף או נחשת. גם לפעמים "פסלו" מטבע הישנה, ומצינו הלכות הרבה בעניין זה (כגון גזל מטבע ופסלתו מלכות, אי יכול לומר, הרי שלך לפניך).

*

שמות מטבעות העיקריות הנזכרות במשנה, מנה, זוז, סלע, שקל, איסר, פרוטה, פונדיון. יש גם שמות בלתי-מצויות (עיין קידושין י"ב) כנראה שלא התקיימו רק לזמן קצר.

*

מנה היא מטבע הכי-גדולה, והיא מאה דינרים.דינר וזוז היינו הך, (כנראה שפעם קראו אותו זוז, ובעת הרומיים נשתנה שמו ל'דינר').

*

סלע=2 שקל, (בלשון המשנה), שקל=2 דינר, במשנה יש, "המלווה את חברו על המשכון, ואבד המשכון, ואמר לו סלע הלוויתיך עליו, ושקל היה שווה, והלה אומר לא כי, אלא סלע הלוויתני עליו, וסלע היה שווה--פטור; סלע הלוויתיך עליו, ושקל היה שווה, והלה אומר לא כי, אלא

המשך בעל"ד

גליון תחכמוני

ישמע חכם

המשך מעל"ד

סלע הלוויתני עליו, ושלושה דינרין היה שווה--חייב. סלע הלוויתני עליו, ושתיים היה שווה, והלה אומר לא כי, אלא סלע הלוויתיך עליו, וסלע היה שווה--פטור; סלע הלוויתני עליו, ושתיים היה שווה, והלה אומר לא כי, אלא סלע הלוויתיך עליו, וחמישה דינרין היה שווה—חייב". גם עיין בזה המשנה (יומא) "בשחר היה לבוש פילוסין של שנים עשר מנה, ובין הערביים הנדווים של שמונה מאות".

*

בלשון המשנה "כסף" היינו מעה כסף, (כגון 'הטענה שתי-כסף, וההודאה שווה פרוטה'), ויש ששה 'מעות' בדינר, כל מעה היא ב' פונדיון, פונדיון=2 איסרים, איסר=8 פרוטות, נמצא בדינר 192 פרוטות. גם מצינו 'דינר זהב' השווה 25 דינרי כסף (תוספות מסבירין כי היה עביו כפול משל כסף, ושווי הזהב ביחס לכסף היה אז,1:12.5).

*

עוד הפעם אנחנו מעוניינים לדעת "ערך" כל אלו המטבעות. נתחיל ב'פרוטה', יש להבין כי בפרוטה היה אפשר לקנות אתרוג או רמון, או "כמה נרות" –הנרות עשויים מחרס, חומר זול מאד, ואפו אותו בתנור בכמות מרובה, דומה מאד לdisposable hot cups בזמנינו, וכמו ש"פסקו על הפירות" פסקו על "הביצים של יוצר", (דוגמה לשער שיש ל"נייר" וכו')-או לשלם בו שכר "בלן" (השווה דמי "מקווה") וכמה דינים נאמרו על "פחות משווה-פרוטה", אם אפשר לשער, יש לשער "ערך" פרוטה, כ 50 סענט שלנו.

*

בפונדיון כבר אפשר לעשות ככר לחם לסעודה חשובה, כשהשער בזול-דהיינו שאפשר ליקח ארבע סאין בסלע-נמצא בפונדיון לוקחים חצי-קב או ב' לוג =1 quart, של חטים (לחם האפוי מזה הכמות ,כ2 pound),פונדיון היא 16 פרוטות=$8.

*

נעבור לדינר, לב"ש צריך כסף חשוב כדי שיתקדש האשה וזה דינר 192 פרוטות או 96$, אשה המורדת על בעלה פוחתין לה בכל יום, דינר.

גם מצינו הרבה 'שור שווה מנה שנגח לשור שווה מאתיים'

והאומר הרי עלי שור, יביא שווה מנה , 9600$, אפשר לשכור דירה בעד סלע לחודש =384$ (חדר אחד בלבד, ובזמנים נורמליים וד"ל!!!). שכירות של 'מרחץ' commercial, היא דינר זהב לחדש כלומר 25 דינרי-כסף, או 2400$ (ב"מ פרק ה' וט').

*

לסיום: מה חטא הגדול והנורא של עמלק, אשר נשנה ונשתלש מחיית זכרו, בתורה ובנביאים, 'כי יד על כס קה, מלחמה לד' בעמלק מדור דור' וחייבים לאבד זכרו מעולל ועד יונק זכר ונקיבה באכזריות!! התשובה כי הם היו אכזריים מאד עמנו ועל כן עלינו לנקום, עוד הפעם לנקום, ולשלם להם כמעשיהם.... הם אכזרו עלינו כשהלכנו במדבר והיינו עייפים ויגיעים ומחמת זה הוקל עליהם ההתקפה, אבל זה אכזריות נוראה, כי אף אם נלחמים עם אומה משום שנאה וקנאה או לפשוט בממונם וכו', א"א –מצד מדת הרחמנות, הנטועה בלב האדם-ללחום בעת שחם נחלשים ועייפים וכו', אך הם העמלקים, ניצלו ההזדמנות למלחמה, ולא ירא-אלוקים, כלומר איך אפשר לעשות דבר כזה! הלא הconscience אין מניח לו לאדם! (דוגמה שאמר יוסף לאשת פוטיפר, ואברהם לאבימלך, רק אין יראת אלוקים). ע"כ יש לזכור את זה, ו"ממילא" יצמח בלבנו מדת הנקמה –אשר מושרש בתוכינו מיום הולדנו, אך "נצטווינו" שלא להשתמש בו לרעינו, ולהבליג על צערינו-חוץ מאופן המותר,

עיין יומא פ"ב-

יוסף לקח

החידה חדתי, ואותך לא הגדתי:

איפה נזכר ברש"י על התורה מרדכי ואסתר?

מי שיפתור החידות במשך חמש שבועות, יזכה לפרס!

נא לשלוח הפתרון לכתובת, או לE-Mail הנזכר למטה

שע"י כולל בית תלמוד לרבנים

מוסדות נ"י

גבעת המורה

מומחים לעניני ממונות ואישות

~ ישיבות בי"ד נקבעים לאלתר ~

~ פס"ד ללא התמהמהות מיותרת ~

~ תשלומין בלתי תלויה באורך הזמן וישיבות בי"ד ~

718-930-4923

גליון בשבת תחכמוני

1973-60th st. #123

Brooklyn, N.Y. 11204

אפשר להשיג הגליון ע"י

weeklygilyon@gmail.com

להערות או למודעות על הגליונות הבאות בשבוע

נשך נא להתקשר:

646-546-9748